

לכבוד

מנהלות, מנהלי בתי ספר יסודיים ועל יסודיים

רכזות / רכזי המקצוע

מורות / מורי מורשת ודת האסלאם מכובדים.

שלום וברכה,

חוזר מפמ"ר מורשת ודת האסלאם מס' 1 לשנת הלימודים תשפ"ג

אמר אלאימאם אלשאפעו: "הידע הוא לא מה שנשמר, אלא הידע הוא המועיל".

כבוד גדול להיות מפמ"רית למקצוע מורשת ודת האסלאם, המשימה הזו היא משימה אינה פשוטה, אבל יש לה השפעה רבה על מנת להעלות יחד את איכות החינוך על נושא מורשת ודת האסלאם.

שתפו איתנו במחשבותיכם ובעצה מתמדת, ואל תהססו לברר על כל מה שמעסיק אתכם לאור החידושים שאנו מכינים ומתכוננים לפתח ולשפר את איכות הביצוע בכל הנוגע להוראת מקצוע דת האיסלם לעמוד בקצב החידושים במשרד החינוך.

אנו מאמינים ביכולותיכם, בכישוריכם ובנכונותכם ולהכיר כל דבר חדש ושימושי, לעמוד בקצב החידושים ולפתח מיומנויות ויכולות בהתאם לתהליך החינוכי לאור המודרניזציה בתחומי החינוך. אתם מובילי השינוי והמשפיעים על לבם של תלמידינו, זו אחריותכם לקדם את נושא החינוך האסלאמי, להפנמת האמונה האסלאמית, הזהות, הציוויליזציה, הערכים ועקרונות המוסר המבוססים על הקוראן הקדוש והסונה אלנבויה, שכולם מייצגים את דרכו של הטוב בעולם הזה ובעולם הבא. בנוסף לכך, להשיג את החזון והמסר לגידולו של הפרט המוסלמי הגאה בדתו, החושב והמודע, המסוגל להתמודד עם השינויים, וההתפתחויות השונות בכל תקופה, מפיץ שלום, סובלנות, אהבה כבוד האחר והדתות, המתאפיין בשמירה על הזהות ועקרונות המוסר והערכים שלו.

עלינו לשאוף למתן חומר חינוכי באופן המתאים לשכבת הגיל, בחירת המושגים, המונחים והנושאים המתאימים, וחיבורם עם התפתחויות ושינויים מהירים, תוך שימוש בשיטות מעניינות ועשירות המעוררות התלהבות אצל התלמיד ללמוד את הנושא, ועלינו גם לקדם את פיתוח מיומנויות החשיבה ומיומנויות המאה ה-21. והפנמתן ויישומן על ידי תלמידינו ולהיות מודעים לכל דבר חדש ושימושי.

ובהתאם לכך, החלטנו להעביר לידיכם את חוזר הפיקוח בנושא דת האסלאם לשנה זו תשפ"ג הכולל את החידושים, הפעילויות והתכניות החשובות ביותר העומדות בקנה אחד עם החזון החינוכי הכללי של הפיקוח, וראוי לציין כי יש צורך בלימוד הפרסום ולפעול לפיו, במקביל נגביר את התקשורת עמכם להכוונה, בירור ומעקב.

1. תכני הלימוד בתחומי המח"ר (מורשת, חברה ורוח) הם בעלי הפוטנציאל ליצור חוויות למידה עמוקות, מעוררות חשיבה והשראה ורלוונטיות לעולם הלומדות והלומדים, ומתוך כך לפתח זהות ושייכות. **מורי המח"ר** הינם בעלי היכולת לעורר בתלמידים סקרנות ועניין ולייצר את המוטיבציה ללמידה. **תלמידי העל יסודי** מסוגלים, לא רק להשיג בקיאות בתכנים הנלמדים במקצועות המח"ר, אלא גם לחשוב ולדון בהם באופן ביקורתי, לחקור אותם בצורה עצמאית ויצירתית ולהציג את מחשבותיהם ורעיונותיהם המתגבשים בכתב ובע"פ.

כשיצאנו לדרך לרפורמת התחדשות הלמידה, לאור הנחות היסוד הללו, שאלנו את עצמנו את שתי השאלות הבאות:

- כיצד ניתן לממש את הפוטנציאל הגלום בלימודי המח"ר, ולאפשר למורים, לתלמידים ולתכנים הנלמדים לבוא לידי ביטוי?

- באילו דרכים יכולה מערכת החינוך לאפשר במערכת בחירה והתאמה ולצידן להבטיח את מימוש הפוטנציאל על ידי כלל התלמידים במערכת?

פירוט תכנית התחדשות הלמידה באה במטרה לענות על השאלות הללו. בחוזר מפמ"ר תמצאו מענה לשאלות וסוגיות שונות העוסקות בשאלת התחדשות הלמידה המתחילה בשנה הבאה בכתות י'.

בנוסף, להעמקת הידע בהתחדשות הלמידה [לחץ כאן](#), לסרטון הסבר בעברית [לחץ כאן](#) בערבית [לחץ כאן](#).

2. תכנית הגפ"ן

מערכת החינוך הישראלית מטמיעה בשנת הלימודים תשפ"ג את תכנית הגפ"ן – גמישות ניהולית פדגוגית. בית הספר, מקבל מעתה משאבים בסלים שונים לטובת העשייה החינוכית – לימודית בבית ספר, ויכול להתאים את הדגשים, הצטיידות בית ספרית ואת התכניות אותם יפעיל, לאוכלוסיית התלמידים והמורים ולקהילה בהם הם פועלים.

אחד השינויים המרכזיים עבורנו הוא שינוי מתווה ההדרכה אליו היינו רגילים. ימי ההדרכה כפי שהתקיימו עד תשפ"ב, עוברים למתווה אחר, במסגרתו מנהל בית הספר רוכש את שעות ההדרכה המתאימה לבית ספרו בהתאם לשיקול דעתו והתיעדוף שלו. שינוי משמעותי נוסף הוא העברתם של הקולות הקוראים מן המטה אל בחירת בתי הספר והרשויות מתוך תקציבם. מדובר במהלך רחב מאד היוצא לדרך ומלווה באופן טבעי בהרבה מורכבויות, חששות וצורך בתקון והתאמה תוך כדי תנועה. אנו נסייע בתהליכי ההוראה הלמידה והערכה אותם אתם מפעילים, תוך התאמה למסגרות החדשות. הפיתוח המקצועי וקהילות המורים ימשיכו לתת מענה פדגוגי למורים ולתמוך בהם. ביחד נבין את האתגרים וננסה למצוא להם פתרונות לשנה הקרובה בפרט, ולשנים הבאות בכלל.

3. תהליך הלמידה מעורר דילמות, רגשות, חוויות אישיות: תהליך הלמידה והתוכן הלימודי

מעוררים בקרב הלומדים דילמות, רגשות, חוויות אישיות, המשפיעות עליו ועל הלמידה, ששילוב הערכים ולמידה רגשית צריכים להיות חלק בלתי נפרד מהוראת דת איסלאם, שהם נותנים הזדמנות לתלמידים לבטא את המחשבות וההרגשות המתעוררים בהם כשלומדים את החומר, ולהסיק את המיומנויות והערכים הנגזרים מהתוכן הנלמד, תוך הפנמה ויישום שלהם בחיים.

בהמשך נפרסם דוגמאות ליחידות המדמות את הרעיון המוצע.

4. ערכים, ידע, מיומנויות:

במערכת החינוך גובשה תפיסת הלמידה המתחדשת שמטרתה לטפח לומד בעל ערכים, ידע ומיומנויות שיאפשרו לו להתפתח כאדם, למצות את יכולותיו ולתרום לחברה (להרחבה בנושא – [לאתר המיומנויות](#)) לכן צריך לקדם תהליכי למידה המשלבים ערכים, ידע ומיומנויות במקצוע מורשת ודת האיסלאם.

בהמשך נפרסם דוגמאות ליחידות המדמות את הרעיון המוצע.

5. הלומד העצמאי:

מערכת החינוך שואפת לבנות לומד עצמאי מודע, כך שהלמידה העצמאית פועלת לאפשר ללומד לפתח כלים ומנגנונים המלווים אותו בתחומי חייו החינוכיים והלימודיים. בנוסף לפיתוח היכולת ללמידה עצמאית באמצעות פיתוח וחיזוק מיומנויות התורמות ללמידה עצמאית, ויישומה בהקשרים רחבים של ידע ותכנים.

לכן כדאי לשלב מתודות של למידה עצמאית תוך הלמידה במקצוע מורשת ודת האיסלאם, כך שהתלמידים יהיו פעילים על מנת להבין ולהפנים את מה שהם לומדים.

לפיכך, היא מחייבת את המורה להיות מדריך, מנחה ומלווה בתהליך בניית הידע, ולפתח את כישוריו בתחום זה באמצעות התפתחות מקצועית, ופיתוח שיטות הערכה מתאימות.

בהמשך נפרסם דוגמאות ליחידות המדמות את הרעיון המוצע.

6. תיק תוכניות לימודים:

התיק מציג את כלל תוכניות הלימודים בכל תחומי הדעת, בכל שכבות הגיל ובכל המגזרים. הוא מאפשר לתכנן את התהליך הלימודי והחינוכי ביעילות מרבית תוך כדי יצירת קשרים בין ידע, מיומנויות וערכים.

התיק מהווה חלק ממהלך אסטרטגי לאומי רחב היקף, אשר נועד להתאים את הלמידה לאתגרי

המאה ה-21: [להרחבה בנושא לחץ כאן](#)

7. ספרי לימוד וחומרי למידה במורשת ודת האיסלאם:

מבחנתי ניתן ללמד בכל ספר או חוברת ללימוד במורשת ודת האיסלאם, **ובתנאי** שיהיו מאושרים

ע"י משרד החינוך עם מספר אישור מוכר. [ספרים וחומרי למידה מאושרים](#)

8. פיתוח מקצועי:

מתבקשים לקבל רק מורים בעלי הכשרה מתאימה ללמד את המקצוע, ולהקפיד על חובת ההתמחות וההתמקצעות שלהם במקצוע דרך ההשתלמויות שנבנו באופן שייתן מענה לצרכיהם של מורי מורשת ודת האיסלאם ולספק עבורם דרכים וכלים לשיפור מיומנויות תכנון הוראה למידה הערכה.

א. מערכת מצפן :

בשנת הלימודים תשפ"ג, תיפתח מערכת מצפן, מערכת חדשה לניהול הפיתוח המקצועי. המערכת מחוברת למערכות ניהול ידע של המשרד ותאפשר תכנון וניהול תהליכי הפיתוח המקצועי מבוססי נתונים ומותאמים לצרכי בית הספר כארגון ועובד ההוראה כפרט.

ההרשמה של כל מורה לתהליכי הפיתוח המקצועי תהיה דרך [פורטל עובדי הוראה](#) במרחב [פיתוח מקצועי והדרכה](#). עובד ההוראה ייכנס באמצעות ההזדהות אחידה, ויוצע לו מגוון אפשרויות הלמידה המותאמות לצרכיו, בהתאם למקצוע ההוראה, התפקיד והשיוך המוסדי.

אנו מציעים מספר השתלמויות שונים במטרה לסייע למורים להעשיר את ידיעותיהם בהתחדשות הלמידה, וההערכה וההוראה. אופן העברתן של ההשתלמויות (פנים אל פנים ו/או מרחוק, או היברידיות).

ב. השתלמויות בפסגו"ת:

במהלך שנת הלימודים תשפ"ג, עליכם לעקוב אחרי ההודעות בנדון שיפורסמו בתחילת שנת הלימודים באתרי הפסגו"ת, ולהצטרף אליהן. *פרטים יפורסמו בהמשך*

ג. השתלמויות בכוורת:

בכוורת יחידות א-סינכרוניות מקוונות, מושקעות וידידותיות, של 3 שעות למידה עצמית בבית בכל זמן ומכל מקום, והמורה יכול לבחור לעצמו את התכנים שהוא חושב שיסייעו לו באופן מקצועי, תוך צבירת גמול. הפלטפורמה פתוחה עבור כלל עובדי ההוראה כבר עכשיו, ובהדרגה עולים בה יותר ויותר תכנים העוסקים בהענקת כלים למורים לעקרונות פדגוגיים, תפיסות חינוכיות ומיומנויות.

הכוורת – יסודי: להסבר [לחץ כאן](#) להרשמה [לחץ כאן](#)

הכוורת - על יסודי: [להסבר מורחב](#) \ לסרטון הסבר [בערבית](#)

להתרשמות מהסביבה [לחצו כאן](#) \ להרשמה למסלול הגמיש בסמסטר קיץ [לחצו כאן](#)

9. ימי עיון צפויים לשנת הלימודים תשפ"ג:

מקימים ימי עיון בשנה זו תשפ"ג בכל המחוזות, ומשלבים בין ימי עיון פא"פ וימי עיון מקוונים, על מנת לחזק את הקשר עם קהילת המורים ולהעלות נושאים חשובים בשדה החינוכי, והעלאת הנושאים הקשורים בהתחדשות הלמידה במקצוע, לכן אנו קוראים לכם להשתתף באופן פעיל בימים אלו. *פרטים יפורסמו בהמשך.*

10. צוות ההדרכה תשפ"ג:

מספר ימי הדרכה מצומצם לשנת תשפ"ג 2023, כאשר ישובצו המדריכים הארציים והבית-ספריים במקצוע, נודיע על כך עם פרטי ההתקשרות של המדריכים לקהל המורים בערוצים העומדים לרשותנו.

11. אמצעי קשר:

- א. **קבוצת המייל:** אנו מבקשים מכל המורים להירשם לקבוצת המייל של מורי דת האיסלאם, כך נוכל לשמור על קשר ישיר עם כלכם.
- ב. **קבוצת תלגרים:** הקבוצה מהווה במה פעילה לדיונים מקצועיים, שיתוף חומרי למידה, העברת מידע ועדכון שוטף.

לכן אנו מבקשים מכל המורים להירשם בקישור לפי שכבת הגיל שהוא מלמד

ג. **האתר הרשמי שמלווה המקצוע והיחיד:**

אתר מורשת ודת האיסלאם חשוב לעקוב אחרי ההודעות של המפמ"ר [אתר מורשת ודת האסלאם](#).

****הערה חשובה: כל קבוצה אחרת מבוטלת, כל אתר אחר מבוטל ואנו לא אחראים עליו

12. לימוד המקצוע בתיכון:

א. חידושים במקצוע כיתות י':

החידושים	כיתה י"א
יש ללמד את כל תכנית הלימודים, על מיומנויותיה וערכיה, ובהלימה למטרות הוראת תחום הדעת. <u>תוכנית הלימוד</u>	
בניית תוכנית עבודה המבוססת על תוכנית הלימודים הכוללת בתוכה תהלי"ה (תכנון, הוראה, למידה והערכה). <u>לדוגמא</u>	
הלמידה תהייה מורכבת משני שלבים מובחנים: שלב קורסי היסוד ושלב למידה מתקדמת המסכם את תהליכי הלמידה <u>פירוט מבנה הלמידה במקצוע.</u>	
הערכת יחידת הלימוד מורכבת משני חלקים: א. $45\% = 15\%$ משימה מבוקרת + 30% מבחן מבוקר ב. 55% הערכה בית ספרית (הציון הבית ספרי יהיה מרכיב מ-2-3 אירועי הערכה, בהתאם להחלטת המורה). ממולץ לקיים אירועי הערכה ממוקדים, הבודקים את הפנמת המידע הנרכש. קישור למשימות, דוגמא למשימת <u>פרטים יפורסמו בהמשך</u>	
חוזר הנחיות והתאמות להתחדשות הלמידה עבור אוכלוסיות ייחודיות ייצא מהמנהל הפדגוגי ויועלה במרחבים המקוונים של האגפים הרלוונטיים (שח"ר, עולים, חנ"מ, לקויות למידה).	

ב. כיתות י"א + י"ב - אין שינויים, המשך כרגיל.

הערות	כיתה
- חשוב! בכיתות י"א אין שינויים, המשך כרגיל	י"א
הנחיות כלליות לגבי ההערכה הבית ספרית $30\% + 70\%$ בתשפ"ג יפורסמו בהמשך	י"ב
יחידות ההגבר יוערכו בהבחנות חיצוניות ובהערכה חלופית ($30\% + 70\%$)	י"ב
הנחיות כלליות לגבי ההערכה הבית ספרית 30% בתשפ"ג יפורסמו בהמשך	י"ב

ג. מידע על בחינות הבגרות תשפ"ג:

כיתות	מועד	מיקוד תוכנית הלימודים	פנימי/חיצוני	סמל שאלון
י"א	חורף \ קיץ	<u>יחידת לימוד חובה 70%</u>	פנימי	47181
אקסטרניים	חורף \ קיץ	<u>יחידת לימוד חובה</u>	חיצוני	47182
י"ב	קיץ	הרחבה במקצוע 70% <u>תוכנית הלימודים</u>	חיצוני	47481
י"ב	קיץ	הרחבה במקצוע הערכה חלופית 30%	פנימי	47483
אקסטרניים	קיץ	<u>מוקד תוכנית</u>	חיצוני	47482

ד. בחינות מותאמות ללקויי למידה:

תלמידים שנמצאו זכאים לקבוצת התאמות מרמה 3 לאחר שעברו אבחון פסיכודידקטי וקיבלו את אישור וועדת התאמות מחוזית, ייגשו למבחן מותאם.

המבחן המותאם במורשת ודת האסלאם החל במועד חורף וקיץ תשפ"ג, יכלול את כל חומר הלמידה בבחינת הברורות, אך יאפשר בחירה מגוונת, ודרישה למענה למספר מופחת של מטלות. [לחץ כאן](#)

ה. עידוד להרחבה במקצוע לרמה של 5 י"ל: (1+4)

לאור השינויים האחרונים בברורות במסגרת הרפורמה, אנו סבורים שיש לעודד את התלמידים לבחור במקצוע במסגרת מורחבת בהיקף של חמש יחידות לימוד (1+4) כאחת הבחירות של המקצועות המורחבים, וזאת כדי לשמור על מקומו ומעמדו של המקצוע כאחד המקצועות המובילים בהפנמת ערכים חברתיים בבית הספר.

ו. עבודות גמר: סמל 047589

עבודות הגמר הנה משימה לימודית, המאפשרת לתלמידים בכתה י' או י"א לבחור בהכנתה, במסגרת משימות הסיום הנכללות בתעודת הברורות. תהליך הכנת עבודת הגמר מתחיל בכתה י"א, ומסתיים בסיום מחצית א' של כתה י"ב. ויש אפשרות להגיש הצעה בכיתה י', נשמח להודיע לכם שבתחום הדעת מורשת ודת האסלאם התלמידים יכולים להגיש עבודת גמר, ונשמח לעמוד לרשותכם בהדרכה, עצה והסבר בכל הכרוך בנושא.

באתר לחינוך על יסודי בנושא הפיקוח על עבודות הגמר תוכלו למצוא פרטים נוספים בנושא וגם את הכללים והדרישות המקצועיות העומדים ביסוד הכנתה של עבודת הגמר. [להרחבה לחץ כאן](#)

13. לימוד המקצוע בחט"ב

פונים אלכם לתת מענה ללימוד המקצוע בחט"ב, ועל מנת לסייע לכם לתכנן את ההוראה והלמידה בתחום הדעת, מצורפים ההישגים המצופים מן התלמידים, מופיעות המיומנויות הנדרשות לתרגול וקידום בקרב התלמידים (מיומנויות בתחום הדעת ומיומנויות גנריות) ולאחריהן מופיע פירוט תכני הלמידה המביאים את הידע בחלוקה לתכני החובה ותכני הרשות. [להרחבה בנושא לחץ כאן](#)

[דוגמה לתוכנית הלמידה לחט"ב מכיתות ז-ט לחץ כאן](#)

[הקצאת השעות לחץ כאן](#)

*****עדכונים נוספים יפרסמו בהמשך

14. לימוד המקצוע ביסודי:

לימודי דת איסלאם חובה על היבטיו ומרכיביו, תוכנית הלימודים בנויה על רצף שכל שכבת גיל מתבססת על זו הקודמת לה, לכן מבקשים להקפיד על העברת החומר לתלמידים לפי התוכנית, להלן מיקוד תוכנית לימודים לפי הכיתה:

<u>תוכנית</u> <u>לכיתה ו</u>	<u>תוכנית</u> <u>לכיתה ה</u>	<u>תוכנית</u> <u>לכיתה ד</u>	<u>תוכנית</u> <u>לכיתה ג</u>	<u>תוכנית</u> <u>כיתה ב</u>
---------------------------------	---------------------------------	---------------------------------	---------------------------------	--------------------------------

**** עדכונים נוספים יפרסמו בהמשך

כולנו תקווה ששנת הלימודים תהיה

שנה פורייה מבורכת ומלאה בהמשך עשייה והצלחה

אלמאזה עסאמה

מפמ"רית מורשת ודת האסלאם

העתקים:

ד"ר מירי שליסל, יו"ר המזכירות הפדגוגית

מר יובל אוליבסטון, סגן יו"ר המזכירות הפדגוגית

ד"ר שירין נאטור חאפי מנהלת אגף א' לחינוך הערבי

מר יובל סרי, מנהל אגף א' מורשת המזכירות הפדגוגית

מר דויד גל, מנהל אגף בכיר בחינות

גב' דסי בארי, מנהלת אגף א' חינוך על יסודי

גב' אתי סאסי מנהלת אגף א' יסודי

מנהלי המחוזות

מפקחות ומפקחים במחוזות

מדרכות ומדריכים מורשת דת איסלאם